

Abduraxmonov Xudoynazar Abdirayimovich
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti dotsenti
Email: suhratabdurahmonov120@gmail.com

UO‘K: 811.111'367.622.14

CHET TILINI O‘RGATISH MASHG‘ULOTLARIDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada ingliz tili darslari va darsdan tashqari mashg‘ulotlarda oliy ta’lim talabalarining ijodiy faolligini oshirish usullari bayon qilinadi. Ingliz tilini o‘rgatish mashg‘ulotlarida ilg‘or innovatsion usullardan foydalanish haqida bayon qilingan. Maqolada o‘quvchi yoshlarni, hattoki kichik yoshdagi bolalarga til o‘rgatish mashg‘ulotlarini yanada mukammallashtirish, ularni jamiyatda shaxs sifatida tarbiyalash hozirgi zamon talabi haqida so‘z yuritilgan.*

***Kalit so‘zlar:** innovatsion faoliyat, ilm-fan, Interfaol metod, yangi texnologiyalar.*

Абдурахманов Худойназар Абдираимович
Каршинского инженерно-экономического институт доцент

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ НА УРОКАХ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

***Аннотация.** В данной статье описаны пути повышения творческой активности студентов высших учебных заведений на занятиях по английскому языку и внеклассной деятельности. Описано использование передовых инновационных методов в обучении английскому языку. В статье говорится об актуальной необходимости совершенствования языковой подготовки младших школьников, даже детей раннего возраста, и воспитания их как личностей в обществе.*

Ключевые слова: инновационная деятельность, наука, интерактивный метод, новые технологии.

Abdurakhmanov Khudoynazar Abdiraimovich
Karshi Engineering and Economics Institute, Associate Professor

USE OF INNOVATIVE METHODS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING LESSONS

Annotation. *This article describes ways to increase the creative activity of students of higher educational institutions in English classes and extracurricular activities. The use of advanced innovative methods in teaching English is described. The article talks about the urgent need to improve the language training of primary school students, even young children, and their education as individuals in society.*

Keywords: *innovative activity, Science, Interactive method, new technologies.*

Kirish

Ta'lim sifatini oshirish, ta'lim muassasalarida o'qitishni to'g'ri tashkil qilish bugungi kunning dolzarb masalasidir. Chet tillarinni o'qitishga, o'quvchi yoshlarga til ko'nikmalarini o'rgatishga barcha ta'limning bosqichlarida katta e'tibor qilinmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida kredit-model asosida ta'lim berish bo'yicha jahon tajribasi va amaliyoti joriy etilmoqdalar. Ta'lim sifatini oshirish, rivojlangan mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib raqobatbardosh kadrlar tayyorlash bo'yicha ko'plab ishlar olib borilmoqda. Zero, mamlakatning o'quvchilarni oliy ta'lim muassasalari kirish uchun tayyorlash, ularni shaxs sifatida shakllantirish, chet tillarini o'rgatishda innovatsion usullardan foydalanish, o'quvchi yoshlarning til ko'nikmalarini oson egallashlariga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili

Chet tillarini o'qitishni sifat bosqichiga ko'tarish, o'quvchi yoshlarga nazariy bilimlar emas amaliy ko'nikmalar lozimli bo'yicha dunyodagi yetakchi

olimlar o'tgan asrning 90-yillaridan boshlab o'z izlanishlarini olib borishgan. Ushbu izlanishlar asosan ta'lim jarayonining ijtimoiy ehtiyojlarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, rus olimlaridan G.Y.Goldshteyn, V.I.Irikov va D.A.Novikovlar tomonidan tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, AQSH olimi Hargodon Endryu o'z maqolasida innovatsion faoliyatni ta'limga olib kirish bo'yicha o'z fikrlarini bayon etgan.

Yavuz F. & Celik G.Y. "Using fairy tales as a model to enhance learners" maqolasida chet tilini o'rgatishda ertaklardan namuna sifatida foydalanib, o'quvchi yoshlarning til ko'nikmalarini rivojlantirish omillarini tadqiq etgan hamda xulosalar bergan.[1] Rus olim Gudkova L.M. esa "Стихии сказки на уроках английского языка в начальной школе" maqolasida o'z ilmiy qarashlarini maktab o'quvchilariga ta'limning innovatsion usullaridan foydalangan holda dars o'tish orqali til ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar olib borgan. [2]

Tadqiqot metodologiyasi

Maqolada chet tilini o'qitishda innovatsion usullardan muhokama qilinadi. Uning asosiy mezonlari va amalga oshirish yo'llari tavsiflanadi. Ta'lim bosqichlarida o'qitishning qaysi metodlaridan foydalanish maqsadga muvofiqligi rivojlangan davlatlar mezonlari bilan solishtirilgan holda asoslab berildi. Chet tilini o'qitishda innovatsion usullardan bo'yicha yondashuvlar o'rganildi.

Tahlillar va natijalar

Ilm-fan rivojlanayotgan, yangiliklar shiddat bilan kirib kelayotgan jamiyatimizda o'qituvchi pedagog yuksak salohiyatga ega hamda bilimdon bo'lishini taqozo etmoqda. Shuningdek, ushbu sohadagi innovatsion faoliyatga ham katta e'tibor qaratilmoqda. O'qituvchining innovatsion faoliyati yaratuvchilik hamda ijodiy faoliyat natijasidir. Ushbu faoliyatda o'qituvchining ko'plab qirralari namoyon bo'ladi. Har tomonlama zukko pedagogning mahorati quyidagi sifatlar bilan belgilanadi:

- shaxs sifatida doimiy ravishda o'z-o'zini rivojlantirish, jismoniy, ma'naviy, ruhiy va intellektual kamolotga intilish;

- hayot davomida o'qib-o'rganish, bilim, tajribani mustaqil ravishda muntazam oshirib borish;

- o'zini nazorat qila bilish, halollik, to'g'rilik kabi sifatlarga ega bo'lish;

- o'qib-o'rganganlarini amalda qo'llay olish.

Vatanimizning kelajagi, xalqimizning ertangi kuni, mamlakatimizning jahon hamjamiyatidagi obro'-e'tibori, avvalambor, farzandlarimizning unib-o'sib, ulg'ayib, qanday inson bo'lib hayotga kirib borishiga bog'liqdir. Biz bunday o'tkir haqiqatni hech qachon unutmasligimiz kerak.

Ma'naviyatni shakllantirishga bevosita ta'sir qiladigan muhim hayotiy omil – bu ta'lim-tarbiya tizimi bilan chambarchas bog'liqdir.

Ma'lumki, ota-bobolarimiz qadimdan bebaho boylik bo'lmish ilm-u ma'rifat, ta'lim va tarbiyani inson kamoloti va millat ravnaqining eng asosiy sharti va garovi deb bilgan. Albatta, ta'lim-tarbiya – ong mahsuli, lekin ayni vaqtda ong darajasi va uning rivojini ham belgilaydigan, ya'ni xalq ma'naviyatini shakllantiradigan va boyitadigan eng muhim omildir. Binobarin, ta'lim-tarbiya tizimini va shu asosda ongni o'zgartirmasdan turib, ma'naviyatni rivojlantirib bo'lmaydi. Shu bois, bu sohada yuzaki, rasmiy yondashuvlarga, puxta o'ylanmagan ishlarga mutlaqo yo'l qo'yib bo'lmaydi. Ta'lim-tarbiya masalasi davlat va jamiyat nazoratida bo'lishi asosiy qonunlarimizda belgilab qo'yilgan. Shu bilan birga bu keng jamoatchilik, butun xalqimizning ishtiroki va keng qo'llab-quvvatlashini talab qiladigan umummilliy masaladir.

Shuni unutmasligimiz kerakki, **kelajagimiz poydevori bilim dargohlarida yaratiladi, boshqacha aytganda, xalqimizning ertangi kuni qanday bo'lishi farzandlarimizning bugun qanday ta'lim va tarbiya olishiga bog'liq.** Buning uchun har qaysi ota-ona, ustoz va murabbiy har bir bola timsolida, avvalo, shaxsni ko'rishi zarur. Ana shu oddiy talabdan kelib chiqqan holda, farzandlarimizni mustaqil va keng fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan, ongli yashaydigan komil insonlar etib

voyaga yetkazish – ta’lim-tarbiya sohasining asosiy maqsadi va vazifasi bo’lishi lozim, deb qabul qilishimiz kerak.

Bu esa ta’lim va tarbiya ishini uyg’un holda olib borishni talab etadi. Ta’limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta’limdan ajratib bo’lmaydi – bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasi.

Hozirgi globallashuv davri barcha insonlardan bir necha tillarni mukammal bilishni talab etmoqda.

Xususan, yurtimizda ham nafaqat ingliz tili, balki nemis va fransuz tillarini chuqur o’rgatilishiga alohida e’tibor berib kelinmoqda. Har qanday xorijiy tilni o’rganish boshlang’ich sinflardan boshlab o’rgatilishi darslarga alohida yondashishni talab qilmoqda. O’quvchilarning tilga qiziqishini oshirish va ular egallagan bilimlarni mustahkamlash uchun o’qituvchi izlanishi o’z ustida ishlashi kerak, albatta.

Yosh o’quvchilar bilan ishlash jarayonida ularning yoshini, qiziqishini, iste’dodini, dunyoqarashini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Chet tillarini o’rganishning maktabgacha ta’lim muassasalari va boshlang’ich sinf darslariga kirib kelishi chet tili o’rganishning hozirgi jamiyat hayotidagi yuqori o’rni va uning o’quv fani sifatidagi katta ta’lim-tarbiyaviy ahamiyatga ega ekanligiga bog’liq.

Bola chet tilini o’rganishni qanchalik erta boshlasa, uning samarasi shunchalik yaxshi bo’ladi.

Vaholanki, oliy ta’lim birinchi bosqich talabalari kamida B1 darajada til ko’nikmalarini egallagan holda o’qishga qabul qilinsa, maqsadga muvofiq bo’lardi. Oliy ta’lim professor o’qituvchilari talaba bilan to’g’ridan-to’g’ri ularning bilim sohasi va ta’lim yo’nalishi bo’yicha mashg’ulotlarni olib boradi. Aks holda, professor o’qituvchilar talabaning til ko’nikmalarini shakllantirish bilan mashg’ul bo’lishiga to’g’ri keladi.

Til o’rganish mashg’ulotlarida innovatsion tafakkurga qo’yiladigan talablar quyidagilardan iborat:

-jamiyatda o‘zaro muloqotga kirishish uchun ona tili va birorta xorijiy tilni mukammal o‘zlashtirish hamda muloqotda samarali foydalana olish;

- o‘z fikrini og‘zaki va yozma tarzda aniq va tushunarli bayon qila olish, mavzudan kelib chiqib savollarni mantiqan to‘g‘ri qo‘ya olish va javob berish;

- muloqotga kirishganda suhbatdosh fikrini hurmat qila olish;

- ijtimoiy moslashuvchanlik, o‘zaro muloqotda muomala madaniyatiga amal qilish, jamoaviy hamkorlikda ishlay olish;

- muloqotda suhbatdosh fikrini hurmat qilgan holda o‘z pozitsiyasini himoya qila bilish, uni ishontira bilish.

Chet tili darslari har bir o‘quvchiga qiziqarli va maroqli bo‘lishi, ularning tafakkurini rivojlantirish uchun o‘qituvchi darslarda chet tilidagi harakatli o‘yinlar, har xil she’rlar, topishmoqlar, tez aytishlar, qo‘shiqlardan, aseptik materiallardan foydalanishi ahamiyatlidir. Kuylash orqali, ya’ni she’rlarni ritmga solib aytish orqali bolada “til hissi” uyg‘onadi.

Hozirgi davr talabi xorijiy tillarni mukammal o‘rganish va uni hayotga tatbiq etish muhim ekanligini inobatga olgan holda, dars jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, ingliz tilini chuqur o‘rganish uchun zamin bo‘ladi. Shu nuqtayi nazardan, til o‘rganish mashg‘ulotlari va darslarida innovatsion tafakkurni rivojlantirishda “Innovatsion texnologiyalar” va “Interfaol metod va usullar”, “Yangi pedagogic texnologiyalar” kabi ko‘plab yangi tushunchalar kirib kelmoqda.

Har bir dars jonli, hissiyotga boy tarzda o‘tkazilishi zarur, zero, o‘ganuvchilar darsdagi jarayonning har bir bosqichidan ijobiy taassurot ola olsinlar va ular mashg‘ulotdan mamnun bo‘lishlari muhimdir. Bunda ko‘rgazmali qurollar katta rol o‘ynaydi. Turli xil rasmi kartochkalardan, o‘yinchoqlardan foydalanish darsning yorqin va maroqli bo‘lishini hamda egallagan bilimlarni amaliyotga tatbiq eta olishlarini ta’minlaydi.

Har qanday dars uslubiy bir butun tizim sifatida nafaqat ta’limiy, balki rivojlantiruvchi va tarbiyaviy maqsadlarga ham ega. Shu sababli, ingliz tili darsi

nafaqat soʻz boyligini boyitish, matnlarni oʻqish va tarjima qilish yoki boshqa birovning nutqini tushunish qobiliyati bilan cheklanib qolmasligi kerak.

Shuningdek, oʻquvchi dars davomida olingan maʼlumotlarni tanqidiy qabul qilish va tahlil qilishni oʻrganishi kerak, bundan tashqari oʻqituvchi mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam berishi kerak.

Tili oʻrganilayotgan davlatda boʻlmasdan turib ingliz tilining kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish qiyin ish. Shuning uchun oʻqituvchining muhim vazifasi har xil usullaridan (rolli oʻyinlar, munozaralar, ijodiy loyihalar va boshqalar) foydalanib, chet tili darsida haqiqiy va xayoliy aloqa vaziyatlarini yaratishidir.

Xulosa

Xulosa oʻrnida aytish mumkinki, chet tilini yoshlikdan boshlab oʻrgatish bolada oʻrganilayotgan tilga qiziqish va ijobiy munosabat, xalqlar madaniyatiga qiziqish, oʻzini shaxs sifatida maʼlum bir til va madaniy jamiyatga tegishli ekanligini anglash, chet tilini oʻrganishning muhimligini tushunish kabi xislatlar shakllanadi. Bunday xislatlarni shakllantirish uchun jonli til (austik materiallar) orqali taʼlim berish kutilgan natijaga erishib, taʼlimni sifat bosqichiga koʻtarilishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yavuz F. & Celik G.Y. (2017). Using fairy tales as a model to enhance learners' writing organization skill. International Journal of Learning.
2. Гудкова Л.М. Стихии сказки на уроках английского языка в начальной школе. – М.: 2005. – С. 8-85 Teaching. 9(3), 349-353.
3. "Creativity in the English language classroom" by Alan Maley and Nik Peachey, London 2015
4. <https://www.teachingenglish.org.uk/article/fairy-tales> sayti resurslari
5. Karimov. I.A. Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch.- Toshkent: Maʼnaviyat, 2010.